

ТЕХНОЛОГИЯ НА УСТОЙЧИВАТА ЕКОСИСТЕМА В ТУРИЗМА

Румен Драганов

Университет по библиотекознание и информационни технологии

Резюме: В доклада се представят технологиите за адаптиране на българския туризъм като устойчива екосистема, която да се вписва в европейското изискване за устойчива, екологична и цифрова туристическа екосистема. Над 80% от хотелите в България прилагат различни смарттехнологии, а 100% от тях вече използват енергоспестяващи отделни елементи. Страната е уникална илюстрация за устойчив туризъм с минералните си бани, розата и изкуството, които съществуват повече от 2500 години, и този продукт се предлага на цялата територия, но изостава в реализирането на проекти за иновации, дигитализация и създаването на индустриални паркове в туризма.

Ключови думи: туризъм, екосистеми, индустриални паркове, смарттехнологии.

Въведение

Актуализираната Национална стратегия за устойчиво развитие на туризма в Република България 2014 – 2030 г. поставя като акцент значението на сътрудничеството и обмена на най-добри практики в областта на устойчивите политики в областта на туризма за изграждането на устойчивост и осигуряването на гъвкавост в контекста на бъдещото управление. В среда на засилена конкуренция както на европейско, така и на световно ниво българският туристически сектор е изправен пред предизвикателството да повиши конкурентоспособността си, като същевременно възприеме и приложи идеята за устойчивото развитие, с разбирането, че в едно недалечно бъдеще конкурентоспособността ще зависи почти напълно от устойчивостта. Вече знаем, че основен проблем, който ще се задълбочава в следващите години, са промените в климата. Те изискват от туристическата индустрия усилия за намаляване на емисиите от парникови газове, а от дестинациите – адаптация към промените чрез актуализация на продуктовете палитри.¹ Отговорния туризъм е обърнат към природните, социалните и културните ценности, както и към икономическото бъдеще на местните общности, особено на тези, които са в отдалечени райони, където други бизнеси могат да се реализират по-трудно. Обстановката се усложнява и от настъпилите икономически неблагоприятни последици от COVID-19

и евентуалните бъдещи кризи (пандемични или други), които могат да повлияят негативно на местните общности. Необходимо е стандартите за „Чистота и сигурност“ да получат подкрепа и в бъдеще за подобряване на здравеопазването и безопасността от туристическите обекти. Необходимо е насърчаване на добре функциониращ, устойчив единен туристически пазар не само на територията на страната, но и свързването му с останалите страни от Европейското икономическо пространство. В трудните времена е необходима подкрепа за микропредприятията и малките и средните предприятия в областта на туризма като двигател на процесите на социално и икономическо развитие на районите и тяхното сближаване, което ще допринесе за тяхното балансирано развитие и създаването на нови работни места. Иновациите, свързани с дигитализацията на много от процесите в туризма, поставят въпроса за квалификацията и преквалификацията на кадрите, качествено образование и развитието на умения, с акцент върху младите хора, без да се пренебрегват процесите на учене през целия живот, насърчава връзката „академично образование – бизнес“, студентския и професионалния обмен, както и придобиването на обучение, компетентности и дигитални умения от специалистите в областта на туризма на всички нива и създаването на публично-частни партньорства.² В началото на 2021 г. беше приет новият Закон за индустриалните паркове, който в Националния план за възстановяване и устойчивост дава възможност за изграждане на туристически бизнес паркове, нови или върху съществуващите туристически комплекси³.

Изложение

Правителството определя туризма като една от производствените екосистеми в сферата на услугите, за която са необходими допълнителни мерки, за да се допринесе за устойчивото развитие на сектора и подобряването на качеството на живот и развитието на туристическите продукти и услуги, като се вземат предвид и трите измерения на устойчивостта: икономическо, социално и екологично. Тези измерения включват прехода към поддържането на неутралност по отношение на климата чрез подобряване на околната среда и на ресурсите, управление на отпадъците и опазване на водите, зачитане на културното наследство, нови възможности за подобряване на заетостта, регламентиране на строителството и модернизация на туризма и публичната инфраструктура, транспорта, дигиталната трансформация, телекомуникациите, както и разширяване на финансовите продукти и услуги. Близко една четвърт от българския туризъм вече се вписва в европейското изискване за устойчива,

екологична и цифрова туристическа екосистема, над 80% от хотелите в България прилагат различни смарттехнологии, а 100% от тях използват енергоспестяващи елементи. Страната е уникална илюстрация за устойчив туризъм с минералните си бани, розата и изкуството, които съществуват повече от 2500 години, и този продукт се предлага на цялата територия, но в сферата на иновациите, дигитализацията и последствията от използването на химикали, които са оставили следа върху природата, е необходимо да се положат допълнителни усилия⁴.

Европейският план-график за устойчив преход в туризма

План-графикът за прехода в туризма, представен от Европейската комисия по време на Дните на промишлеността на ЕС, предвижда програма, създадена съвместно с участниците в туристическата екосистема, в която подробно се описват ключовите действия, цели и условия за постигане на екологичния и цифровия преход и дългосрочната устойчивост на сектора. Комисията прикани участващите страни да се включат в неговото изпълнение. План-графикът за прехода е с хоризонт 2030 г. и след това, като призовава туристическата общност да приложи мерки в 27 области. Сред тях изпъкват изискванията за инвестиране в кръгова икономика с цел намаляване на използването на енергия и вода, генерирането на отпадъци и замърсяването, като същевременно се отговори по-добре на нарастващото търсене на устойчив туризъм, подобряване на практиките за обмен на данни, за да се даде възможност за нови иновативни туристически услуги и се подобри устойчивото управление на дестинациите, както и инвестиране в умения, за да се гарантира наличието на квалифицирана работна сила и привлекателни кариери в туристическата екосистема. Националният план за възстановяване и устойчивост разглежда възможността за подкрепа на „индустриални зони, паркове и сходни територии“. Програмата включва всякакви индустриални терени, в това число стари и нови зони, оператори, общини, инвеститори и всички съществуващи и потенциални ползватели. Програмата изглежда максимално отворена в този си формат и може да включи туристически бизнес паркове като индустриални паркове по смисъла на закона, в това число туристическите комплекси „Албена“ и „Св. св. Константин и Елена“, курортните комплекси „Златни пясъци“ и „Слънчев бряг“, Националният парк „Странджа“, Поморие и др.

Устойчивост чрез туристическите бизнес паркове

Изграждането на устойчива система в туризма не е свързано само с хотелите, а и с развитието на туристически бизнес паркове. Добър пример е курортният комплекс „Албена“, където вече има изградена кръгова икономика с разделно изхвърляне на отпадъците, като част от тях се използват за производство на ток чрез метанова станция, собствено производство на плодове и зеленчуци, житни култури и месо, използване на смартсистеми и др. По тази причина вече не говорим просто за курорта „Албена“, а за туристически бизнес парк, като индустриален парк по смисъла на Закона за индустриалните паркове, който осъществява връзката между местната икономика и туризма.

Подобни паркове ще се развиват в Странджа, Поморие и Бургас и в дълбочина на регионите, като целта е да се използват ресурсите – местно богатство. Такива примери има и във вътрешността на страната – Велинград, медицинският и спа комплекс до Казанлък, който се изгражда изцяло на базата на новите технологии, и др. България има много практики за развитие на иновативните технологии, особено в спа индустрията – съвременна медицинска апаратура, с която са оборудвани специализираните кабинети в съответните хотели. Навлизането под формата на франчайзинг на марки хотели в България, с навлезлите около 56 световни марки, също допринася за напредъка по пътя към устойчивост на българския туризъм. Бъдещето в туризма е в две направления – развитието на туристически бизнес паркове и на независимия туризъм чрез навлизане на световни марки у нас или развитието на националните марки в хотелиерството и в храненето, като първите примери вече са веригите за хранене „Виктория“ и „Хепи“, където сериозно са навлезли новите технологии. Третото направление към устойчивост са самостоятелните бутикови хотели с уникален продукт и къщите за гости. Развитието в тези три направления ще стимулира и останалите места за настаняване, хранене и развлечения да прилагат новите стандарти. Първите тенденции са видими. В много от хотелите вече липсват малките опаковки с различни шампоани, душ гелове и др., които са заменени със стенни диспенсъри. Вече няма баня в български хотел без надпис, че кърпите и завивките се използват многократно, а ако искаме да ни ги подменят, просто ги поставяме на пода. Смартстаите също са все по-популярни, не само защото така се пести енергия, а и заради предлагани екстри, като контрол на здравословното състояние на туриста по време на престоя с отчитане на до 16 показателя на моментното състояние на организма. Такива стаи има вече в курорта „Св. св. Константин и Елена“, като

показателите се контролират от различни лекари – специалисти в конкретната област, дистанционно, по интернет.

Преходът към устойчив туризъм няма да доведе до оскъпяване на продукта

Технологията на устойчивата екосистема в туризма, базирана на туристическите бизнес паркове, няма да доведе до оскъпяване на продукта. Услугата се очаква да стане по-икономична, защото новите технологии намаляват разходите за бизнеса, а нормата на печалбата и добавената стойност върху продукта се увеличават на базата на използваните блокчейн технологии. Същия ефект върху цената на туристическата услуга има и при рециклирането на отпадъците, на което се залага в кръговата икономика. С енергията, която сме използвали през 60-те – 70-те години в един хотел за една седмица, при внедряването на туристическите бизнес паркове и свързаните с тях иновации значително се подобряват икономическите резултати. Мобилният телефон се превръща в основен елемент за заплащане и общуване. Чрез различните приложения той е най-добър пътеводител на територията и съветник за ресторанти, музеи, магазини, места за срещи и др. Според TripAdvisor, през 2021 г. 45% от потребителите използват смартфоните си за всичко, свързано с организирането и протичането на туристическото пътуване⁵. Разширената реалност (AR) и виртуалната реалност (VR) също навлизат в сферата на пътуванията. Българският туристически съюз (БТС), съвместно с Института за анализи и прогнози на информационната среда в туризма (ИАПИСТ) към Университета по библиотекознание и информационни технологии, работи по изработването на интелигентни указателни табели и стълбове по трасето на международните туристически маршрути Е-3, Е-4 и Е-8, които да заменят част от съществуващите метални стълбове с указателни табели и стълбовете за зимна маркировка. Върху съществуващите указателни табели и стълбове за маркировка се предлага да бъдат монтирани интелигентни автономни устройства с вградена батерия и панел за хранене от слънчевата енергия. Панелът ще излъчва лазерен светлинен и звуков сигнал за ориентирание при неблагоприятни условия и при спасителни операции и сигнал за ориентирание чрез приложения за мобилно устройство, както и валидация за планинска застраховка.

Проучванията са ориентирани и към възможността за прилагане на изкуствена реалност (AR) като технология, създаваща компютърно генерирани изображения на съществуващата реалност в условията на нулева видимост, която да направи видими трасетата на

туристическите пътища в планината чрез способността си да взаимодейства с интелигентната туристическа маркировка. AR ще се развива в приложения и ще се използва на мобилни устройства така, че да смесва цифровите компоненти, подадени от интелигентната туристическа маркировка от реалния свят, по такъв начин, че да се подобри ориентацията, както и лесно да се възстанови посоката при пълна загуба на видимост. Предвижда се разработването на теоретичен модел за интелигентно информационно брокерство в процеса на социализация на информационните ресурси на туризма в България, който да бъде подкрепен от БТС и да бъде свързан с изработването на институционален модел за поддръжка на маркировката на туристическите пътища на основата на туристическите дружества към БТС. Тези проекти са напълно приложими в туристическите бизнес паркове, както и цялата технология, базирана на блокчейн технологията.

Устойчивият туризъм минава и през активното използване на транспорт

Устойчивият туризъм минава и през активното използване на екологичен транспорт. Призивът на правителството и транспортния министър за частни инвестиции в БДЖ е уместен, защото има потенциал да се превърне в модерен транспорт за туризъм между туристическите бизнес паркове на територията на Българското черноморие. Когато имаме бърз и сигурен екологичен транспорт, ще решим проблема с натоварването на пътищата, особено през летния сезон, когато има увеличаване на пътуванията, най-вече в края на седмицата. Освен това железопътният, водният и лифтовият транспорт са приятни и икономични. Развитие на железопътния транспорт обаче предполага и развитие на съпътстващата инфраструктура до курортите, в това число използването на нови транспортни технологии и решения, свързани с панорамни лифтове по Черноморието, които могат да преминават и през по-сложни терени и да осигурят на туристите екологично пътуване от началната точка до курортната дестинация. Всичко това е възможно чрез взаимодействие между туристическите бизнес паркове.

Българинът като устойчив турист през 2030 г.

Възможностите на блокчейн системата за смартконтракти и използването на токъни от частна система за електронна валута в рамките на затворената договорна система в туристическия бизнес парк правят възможно използването на новите технологии за значително увеличаване на конкурентоспособността. Практически

българският туризъм помни талоните за храна на „Балкантурист“, които бяха емитирани през 60-те и 70-те години на миналия век в системата на ресторантите „Балкантурист“ в курортните комплекси. Тази система се използваше тогава, за да задоволи желанието на туристите сами да избират ресторанта, след като са платили ваучер за храна на полупансион или пълен пансион, независимо от хотела, в който са настанени [1].

Устойчивостта е свързана и с това, че и през 2030 г. туристите ще се потапят в топлите и лековити минерални води точно както преди 2500 години. Усещането при влизане в басейн и при потапянето в минералната вода се е запазило абсолютно непроменено, независимо от сана. По същия начин днес усещаме аромата на розата, точно както са го усещали по времето на одриския цар Аматок, който е отсякъл монета с изображение на роза през 375 г. пр.н.е. Новият турист има всичко автентично от миналото, но се различава с мобилния си телефон, пълен с приложения за всичко интересуващо го за съответната дестинация. Днес вече са изчезнали хартиените карти и пътеводители. В бъдеще ще се появят нови навигатори и още по-усъвършенствани дигитални пътеводители, което ще облекчи ориентирането в непозната среда. Туристите ползват все по-малко аналогови услуги и все повече онлайн връзки за информация. В близкото бъдеще пътуванията ще бъдат планирани и осъществявани чрез смартфон, без да се прибегва до комуникация на живо. Милиони хора по света все повече ще ползват виртуална реалност, за развитието на която ще отговарят дигиталните дизайнери от следващото поколение⁶. Туристическите бизнес паркове трябва да съдействат за развитието на новите технологии. Да превърнат курортните комплекси в интелигентни урбанизирани системи, които да оставят нулев екологичен отпечатък върху живота на Земята.

Методология на изследването

Методологията на изследването се основава на когнитивния анализ в туризма, прилаган от Института за анализи и оценки на информационната среда в туризма към УниБИТ и основаващ се на задълбочено търсене, преглед, наблюдение, анализ и синтез на статистическа информация, представена от Националния статистически институт, Евростат, на дългогодишния опит на автора в научните изследвания и моделирането на процесите в туризма. При моделирането на процеси се решават различни изследователски задачи, най-често групирани в четири групи: (I) изследване на устойчивостта на дисперсията пред индустриализирания туризъм; (II) процесите на подкрепа на бизнес стратегии за развитие на туризъм;

(III) степен на приложимост на информационните ресурси при индустриализирания и дисперсия туризъм; (IV) организацията и управлението на туристическите бизнес паркове.

Резултати

Изследването показва, че Националният план за възстановяване и устойчивост включва програмата за публична подкрепа за развитие на туристическите бизнес паркове като индустриални паркове. Проектът е изключително важен за процеса на икономическа трансформация на националните курорти, с оглед на основните предизвикателства пред индустриализираното развитие на туризма, базиран на чартърните програми. Програмата за възстановяване и развитие дава възможност на туристическите комплекси за ползване на безвъзмездни финансови средства и заеми. Важна е ролята на Европейската инвестиционна банка (ЕИБ), която ще управлява заемния компонент и ще провежда пазарния тест. Наличието на заемни средства и пазарен тест насочва средствата в туризма там, където има икономическа логика, което е ключът към успеха на новия формат за подкрепа на туристическите бизнес паркове. Туристическите индустриални паркове имат своя потенциал, суперструктура и инфраструктура и може да бъдат изследвани при използване на модел, при който можем да зададем параметрите на системата и да наблюдаваме как тя ще реагира в бъдещи периоди.

Изводи

Може да се направи изводът, че Законът за индустриалните паркове изчерпателно посочва процедурите по регистрация, изграждане, организация, управление и развитие на туристическите индустриални паркове, както и основните документи – концепция, бизнес план на оператора, ПУП, договор за експлоатация и др. Общото правило за туристическия бизнес парк е площ, не по-малка от 300 дка, като изключения се допускат относно парковете, специализирани за високотехнологични дейности. При регистрацията на туристическия бизнес парк „Албена“ например собственикът притежава правото на собственост върху имотите. Територията на туристическите бизнес паркове задължително ще се обособява и регулира със специализиран ПУП на индустриалния парк, като с плана ще се определят структурата на територията, устройствените зони и териториите с устройствен режим, както и предназначението на поземлените имоти.

Заклучение

От направеното изследване може да се направи изводът, че очакванията са новата нормативна база, която дава възможност да бъдат изградени туристически бизнес паркове по Закона за индустриалните паркове и Националния план за възстановяване и устойчивост, може и трябва да ускори съществено процесите по реструктуриране на туристическите комплекси и трансформирането им в територии за бизнес на базата на индустриалните зони, като туристически бизнес паркове, и най-вече да бъде дадена възможност на инвеститорите в туризма да бъдат обслужвани административно бързо и в реално време. Така туристическият бизнес ще бъде освободен от нетипични функции, свързани със строителството и поддържането на транспортна и комуникационна инфраструктура, както и с извършването на обществено-обслужващи и други специални дейности, което ще даде възможност за съсредоточаване на целия капацитет в основната туристическа дейност и иновации. Създаването на туристическите бизнес паркове ще позволи да бъдат оптимизирани формата на управление, формата на поведение и формата на действие на туристическия комплекс чрез установяване на фокуса на предлагания продукт и оптимизиране на процесите, което е важно за постигането на крайния очакван резултат – повишаване на конкурентоспособността.

Благодарности

Благодарност към г-жа Галина Райчева, директор на българския павилион на Световното изложение „Експо 2020 Дубай“ в емирство Дубай, Обединени арабски емирства, за представянето на темата „Conservation and sustainable use of water in Bulgaria“ по време на изложението.

Бележки

¹ **Актуализирана** национална стратегия за устойчиво развитие на туризма в Republika Bulgaria 2014 – 2030 г.

https://www.tourism.government.bg/sites/tourism.government.bg/files/documents/2018-01/nsurtb_2014-2030.pdf (23.02.2022).

[**Актуализирана** национална стратегия за устойчиво развитие на туризма в Република България 2014 – 2030 г.

https://www.tourism.government.bg/sites/tourism.government.bg/files/documents/2018-01/nsurtb_2014-2030.pdf (23.02.2022).]

² **Zakluchenie** na saveta na turizma v Evropa prez sledvashtoto desetiletie: ustoichiv, stabilen, tsifrov, globalen i sotsialen (2021).

<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8881-2021-INIT/bg/pdf> (23.02.2022).

[**Заклучения** на съвета на туризма в Европа през следващото десетилетие: устойчив, стабилен, цифров, глобален и социален (2021).

[https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8881-2021-INIT/bg/pdf\(23.02.2022\).](https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8881-2021-INIT/bg/pdf(23.02.2022).)]

³ **Закон** за industrialnite parkove.

[https://www.google.com/search?q=%D0%98%D0%9D%D0%94%D0%A3%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%98%D0%90%D0%9B%D0%9D%D0%98%D0%A2%D0%95+%D0%9F%D0%90%D0%A0%D0%9A%D0%9E%D0%92%D0%95&rlz=1C1CAFB_enBG757BG757&sourceid=chrome&ie=UTF-8\(23.02.2022\).](https://www.google.com/search?q=%D0%98%D0%9D%D0%94%D0%A3%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%98%D0%90%D0%9B%D0%9D%D0%98%D0%A2%D0%95+%D0%9F%D0%90%D0%A0%D0%9A%D0%9E%D0%92%D0%95&rlz=1C1CAFB_enBG757BG757&sourceid=chrome&ie=UTF-8(23.02.2022).)

[**Закон** за индустриалните паркове.

[https://www.google.com/search?q=%D0%98%D0%9D%D0%94%D0%A3%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%98%D0%90%D0%9B%D0%9D%D0%98%D0%A2%D0%95+%D0%9F%D0%90%D0%A0%D0%9A%D0%9E%D0%92%D0%95&rlz=1C1CAFB_enBG757BG757&sourceid=chrome&ie=UTF-8\(23.02.2022\).](https://www.google.com/search?q=%D0%98%D0%9D%D0%94%D0%A3%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%98%D0%90%D0%9B%D0%9D%D0%98%D0%A2%D0%95+%D0%9F%D0%90%D0%A0%D0%9A%D0%9E%D0%92%D0%95&rlz=1C1CAFB_enBG757BG757&sourceid=chrome&ie=UTF-8(23.02.2022).)]

⁴ **БТА**. Blizo 25 na sto ot balgarskiq turizam vetche e chast ot ustoichivata ekosistema. 2022.

[http://www.bta.bg/bg/c/IF/id/2572571?fbclid=IwAR36wJdBpiUtfv12Aqly_4lVOnkCcjv_e03mXPkg_tQE4LZJ8CTicOF8Atg\(23.02.2022\).](http://www.bta.bg/bg/c/IF/id/2572571?fbclid=IwAR36wJdBpiUtfv12Aqly_4lVOnkCcjv_e03mXPkg_tQE4LZJ8CTicOF8Atg(23.02.2022).)

[**БТА**. Близо 25 на сто от българския туризъм вече е част от устойчивата екосистема. 2022.

[http://www.bta.bg/bg/c/IF/id/2572571?fbclid=IwAR36wJdBpiUtfv12Aqly_4lVOnkCcjv_e03mXPkg_tQE4LZJ8CTicOF8Atg\(23.02.2022\).](http://www.bta.bg/bg/c/IF/id/2572571?fbclid=IwAR36wJdBpiUtfv12Aqly_4lVOnkCcjv_e03mXPkg_tQE4LZJ8CTicOF8Atg(23.02.2022).)]

⁵ **TravelNews**. Chetiri novi profesii se ochakva da izlyazat v turizma. 13.02.2022.

[https://www.travelnews.bg/bg/news/16447358794612/chetiri-novi-profesii-se-ochakva-da-izlyazat-v-turizma-?fbclid=IwAR2W12MZ60rFs4OFbxIwkdQN4H2nDdBL8RD8xIaX0qRtcPXq94Ty5M6X490\(23.02.2022\).](https://www.travelnews.bg/bg/news/16447358794612/chetiri-novi-profesii-se-ochakva-da-izlyazat-v-turizma-?fbclid=IwAR2W12MZ60rFs4OFbxIwkdQN4H2nDdBL8RD8xIaX0qRtcPXq94Ty5M6X490(23.02.2022).)

[**TravelNews**. Четири нови професии се очаква да излязат в туризма.

13.02.2022. [https://www.travelnews.bg/bg/news/16447358794612/chetiri-novi-profesii-se-ochakva-da-izlyazat-v-turizma-?fbclid=IwAR2W12MZ60rFs4OFbxIwkdQN4H2nDdBL8RD8xIaX0qRtcPXq94Ty5M6X490\(23.02.2022\).](https://www.travelnews.bg/bg/news/16447358794612/chetiri-novi-profesii-se-ochakva-da-izlyazat-v-turizma-?fbclid=IwAR2W12MZ60rFs4OFbxIwkdQN4H2nDdBL8RD8xIaX0qRtcPXq94Ty5M6X490(23.02.2022).)]

⁶ **Vidal, B.** The New Technology and Travel Revolution. Business Intelligence & Analytics, Dec.05,2019. [https://www.waemarketing.com/blog/tourism-and-technology-how-tech-is-revolutionizing-travel.html\(23.02.2022\).](https://www.waemarketing.com/blog/tourism-and-technology-how-tech-is-revolutionizing-travel.html(23.02.2022).)

References/Литература

1. **Doichev, P.** Zhivot ot daden na turizma. Sofia: Balkan Holideiz, 1994, 170 s.

[**Дойчев, П.** Живот отдаден на туризма. София: Балкан Холидейз, 1994, 170 с.]

За автора

Румен Драганов е доцент, д-р инженер, преподавател в катедра „Културно-историческо наследство и туризъм“ към Университета по библиотекознание и информационни технологии, директор на Института за анализи и прогнози на информационната среда в туризма, член на контролния съвет на Националния борд по туризъм, член на управителните съвети на Конфедерацията на българския туристически бизнес и Българския туристически съюз.

За контакт с автора: r.draganov@unibit.bg

SUSTAINABLE ECOSYSTEM IN TOURISM TECHNOLOGY

Rumen Draganov

University of Library Studies and Information Technologies

Abstract: The paper presents the technologies for adaptation of Bulgarian tourism as a sustainable ecosystem that fits into the European requirement for a sustainable, ecological, and digital tourism ecosystem. Over 80 percent of hotels in Bulgaria use various smart technologies, and one hundred percent of them already use energy-saving individual elements. The country is a unique illustration of sustainable tourism with its mineral baths, roses, and art, which has existed for more than 2500 years. This product is available throughout the territory but lags behind in projects for innovation, digitalization, and the creation of industrial parks in tourism.

Keywords: tourism, ecosystems, industrial parks, smart technologies.

About the author

Rumen Draganov, Assoc. prof. Ph.D., M Eng, is currently tutor and Director of the Institute of Analysis and Prognosis in Tourism at the University of Library Studies and Information Technologies, member of the Treasury Board of the National Tourism Board, member of the Boards of Confederation of Bulgarian Tourist Business and the Bulgarian Tourism Union.

To contact the author: r.draganov@unibit.bg